

مروری بر فرآیند طراحی در فضاهای کوچک شهری

نویسنده: کارل کوپر مارکوس با همکاری کارولین فرانسیس و راب راسل
ترجمه: رحمان تفهیمی / دانشجوی دکترا گروه معماری و طراحی شهری دانشگاه تکنولوژی مالزی (UTM)

چکیده: برای خلق یک فضای شهری ولو کوچک، طراحان شهری باید از خواستها و اهداف خود مطلع باشند و در عین حال بدانند که چگونه باید این اهداف را عملیاتی نمایند. آنها لازم است که به این نکته توجه نمایند که طراحی و ایده پردازی چگونه می تواند به عنوان ابزاری برای توزیع برابر امکانات و نحوه استفاده مردم از فضای شهری به کار رود.

فضاهای شهری معاصر در برگرفته فضاهایی همچون: بازارچه های خیابانی، فضاهای ورودی، فضاهای بین مجموعه های مسکونی و یا ساختمانی، واحه های شهری، و سالنهای پایانه های مسافربری است. توصیه و تاکید این مقاله بر روند طراحی و ویژگی های مکانی پروژه ها است که عمدتاً شامل: مروری بر موقعیت مکانی، اندازه و مقیاس، پیچیدگی ها، تنوع بصری و فعالیتها، اقلیم، محصوریت، گردش، مکانهای نشستن در شهر، فضاهای سبز، آثار فرهنگی - هنری، سنگ فرش و کفپوش، خدمات و تسهیلات مرتبط است.

واژه های کلیدی: تحقیقات محیط شهری، اقلیم، فضای باز، پیاده رو، فضای شهری، آثار فرهنگی - هنری، مکانهای نشستن شهری، مسیرهای ویژه پیاده روی، خیابانها، طراحی عمومی

روشن است که گونه شناسی کامل و بیان تمامی جزئیات ضرورتی ندارد و این گونه از طبقه بندی ها، بیشتر یک نقطه آغاز برای تفکر در خصوص طراحی فضاهای کوچک شهری در مراکز شهری است اما، تلاش در ایجاد این گونه شناسی باعث فهم ویژگی های متنوع فضاهای کوچک شهری در مراکز شهری خواهد بود. همچنین این روش این قابلیت را دارد که در مطالعات پایه ای که در زیر مطرح شده است در بسیاری از شهرهای دیگر نیز به کار رود:
- درک تنوع فضاهایی که تحت عنوان فضای شهری و یا فضاهای کوچک شهری تعریف شده است

گونه شناسی فضاهای شهری در جامعه معاصر
فضاهای شهری ولو کوچک را میتوان با روشهای مختلفی طبقه بندی نمود: از طریق اندازه، گونه شناسی استفاده کنندگان از این فضاها، نوع رابطه فضا با خیابان، فرم فضایی، غلبه و تسلط کارکردی - فعالیتها در آن، فرم معماری ساختمان، موقعیت مکانی و مانند اینها است. این مقاله با تاکید بر تاثیر رابطه متقابل شکل - فرم و استفاده کنندگان شهری سعی در ایجاد تلفیقی از فرم، مخاطبان و در عین حال توجه به کوچکترین عناصر و فرمهای فضایی تا بزرگترین آنها در یک فضای شهری است. اگر چه این

شکل شماره ۱: یک جلو خان مهیج. ساختمان فدرال در محله سیاتل دارای یک میدانچه کوچک است که هدف اولیه در آن ایجاد یک مسیر عبور مابین ساختمانهای مهم اطراف بوده است به همراه درختان، مجسمه ها، در عین حال چند جایی برای نشستن.

مردان بیش از زنان به وجود می‌آید. لبه‌هایی برای نشستن به عنوان فضای شهری

یک جا برای نشستن: لبه‌های یک دیوار کوتاه می‌تواند یک بوسیله، مکان و یا جایی را برای نشستن در کنار پیاده‌روها بوجود آورد (تصویر شماره ۱).

گشادگی در پیاده‌رو: یک بخش دارای گشادگی در پیاده‌رو اگر بوسیله عناصری تجهیز گردد امکانی برای نشستن را فراهم می‌آورد، مثل پله‌ها، بکوکها، سکوها و ستونها اگر چه که در تصویر شماره ۲ این وسایل به صورت ابتدایی در پشت سر هم قرار گرفته‌اند. فضای انتظار ایستگاه‌های اتوبوس: یک بخش از فضای پیاده‌رو که به ایستگاه اتوبوس اختصاص داده شده است. در اغلب موارد بوسیله نیمکت، حفاظ، اتاقک، و یا فضای محافظ تجهیز شده است معمولاً یک امکان است که به آن خوب توجه نمی‌شود.

راه ارتباطی پیاده: یک فضای عبوری بین ساختمانها و یا کوچه‌ای است که دو مجتمع ساختمانی را در یک فضای کوچک شهری به هم

- متمایز سازی فضاهای کوچک شهری در یک شهر
- تهیه یک راهنمای طراحی برای توسعه و تجهیز فضاهای شهری ولو کوچک

خیابان به عنوان فضای شهری

فضاهای شهری درون خیابانها، یک بخش کوچک از فضاهای باز عمومی شهری هستند. ویژگی این فضاها استقرار بلا واسطه آنها در مجاورت پیاده‌روها و خیابانها شهری و ارتباط و پیوستگی با فضای خیابان است. این فرم از فضاهای کوچک شهری گاهی اوقات بر اساس گشادگی ایجاد شده در فضای پیاده‌روها، عقب نشینی ساختمانها و یا فضاهای الحاقی به پیاده‌روها مانند رواقهای ساختمانهای مجاور بوجود می‌آیند. چنین فضاهایی به صورت عمومی برای زمانهای کوتاهی از فعالیتهای روزانه همچون نشستن، انتظار، تماشا، مورد استفاده قرار می‌گیرد. اگر چه که در این فضاها به دلیل ویژگی‌های مکانی و فرم فضایی تمایل به حضور و استفاده در

شکل شماره ۳: مجموعه‌ای از اختلاف سطح‌ها. میدان سکبورتی پاسفیک در لوس آنجلس، به نظر میرسد که این فضا برای فعالیتهایی تدارک دیده شده بود که هیچگاه صورت نپذیرفته است.

شکل شماره ۲: مجموعه‌ای از اختلاف سطح‌ها. میدان سکبورتی پاسفیک در لوس آنجلس، به نظر میرسد که این فضا برای فعالیتهایی تدارک دیده شده بود که هیچگاه صورت نپذیرفته است.

شکل شماره ۵: یک واحه سبز باغ گونه. پارک ردوود ترانس امریکا در سانفرانسیسکو. این فضا در بین بلوکهای ساختمانی قرار گرفته است و بسیار کوچک است اما بوسیله درختان، اینما، مکانهای نشستن ساده، اغلب خیلی زیاد برای نهار و استراحت مورد استفاده قرار میگیرد.

مجموعه ای از اختلاف سطح ها: یک سری از فضاهای کوچک در میان ساختمانها قرار گرفته اند که ساختمانهای بزرگ این فضای میانی را در بر گرفته اند و محصوریت فضایی آنها شکل میدهند. این فضاها به صورت بلقوه ای دارای امکان ایجاد فضاهای کوچک شهری را دارند و محیط مناسبی برای ایجاد این فضاها هستند (شکل شماره ۴).

واحدهای شهری: واحه های شهری گونه ای از فضاهای شهری هستند که به طور ویژه ای سبز بوده و دارای پوشش گیاهی هستند و ایجاد کنند تصویری از یک باغ و باغچه و یا پارک در درون خود هستند و تا حدودی از خیابانها جدا سازی شده اند. موقعیت مکانی و پیچیدگی استادانه طراحی اینگونه مجموعه ها، این فضاها را از فعالیتها و سر و صدای شهری مجزا میکند. این فضاها معمولا برای اوقات نهار، خواندن روزنامه، فعالیتهای اجتماعی مردم مناسب هستند، ویژگی این گونه از فضاها این است که تمایل و جذابیت برای هر دو جنس زن و مرد را فراهم میاورد و یا حداقل فرصت برابری در استفاده آنها ایجاد می کند. در واقع واحه های شهری بازتاب دهنده کیفیت امنیت اجتماعی در محیط شهری هستند.

پاتوقهای ویژه برای نهار به عنوان محیط شهری: این مکانها (البته در امریکا) میدانچه های مجزا از خیابان هستند که بوسیله تغییر سطح و یا حایلهای ایجاد شده بوسیله دیوارها و کف سازی و تجهیزات برای یک صرف وقت کوتاه مانند روزنامه خواندن، صرف نهار، عصرانه راحت مهیا شده است.

باغ - واحه ها: یک فضای کوچک اما بسیار سرسبز و انبوه است که اغلب بوسیله تراکم بالای پوشش سبز و تنوع فعالیتها هم سنخ از خیابان بریده و جدا شده است و در مخاطبان ایجاد تصویری از یک باغ می نماید.

ارتباط میدهد.

یک گوشه افتاب گیر: در پای ساختمانهایی که در فضای باز با یک عقب نشینی احداث شده اند مثل ساختمانهای دولتی و یا شرکتهای بزرگ، فضاهای کوچکی بوجود می آید. اگر این فضاها اتفاقا در محل تقاطع و یا نبش دو خیابان و یا دو مسیر دسترسی قرار گرفته باشند به دلیل عقب نشینی و فرم فضایی، مکان مناسبی را برای استراحتهای کوتاه، صرف تنقلات و یا غذاهای سبک و یا استفاده از هوای آزاد و نور آفتاب فراهم میسازد.

یک رواق شهری: یک مسیر پیاده تعریض شده که فضای مشترک و مجاور ساختمانها بوسیله حریمهایی محفوظ، ملحق و محصور شده است میتواند فضای مناسبی برای ایجاد یک فضای شهری کوچک باشد...

فضاهای پیش ورودی ساختمانها

فضاهای پیش ورودی ساختمانها در واقع یک بخش اضافه شده به نسل جدید ساختمانهای بلند هستند. این ایده بیانگر ایجاد یک عملکرد برای فراهم سازی جذابیت بصری، ایجاد ورودی با ذوق، و ایجاد یک تصویر ذهنی از کارکرد دورنی این فضاها است. اگر چه که این فضاها معمولا به صورت خصوصی ساخته میشوند اما دسترسی مردم به آنها عملی است اگر چه که این فضاها معمولا بعد از ساعت تعطیلی اداری خلوت تر است.

هشتی های تزئینی: این فضاها یک ورودی تزئینی هستند که اغلب بوسیله مصالح گران قیمت مفروش شده است مانند گرانیت و مرمر، و اگر چه که در برخی از جاها به گونه ای طراحی شده است که دلسرد کننده و مانعی برای استفاده کنندگان در عبور از آنها باشند (شکل شماره ۳).

مخاطبان این فضاها از مسافتهای طولانی تری مراجعه کنند و به همین دلیل این فضاها به صورت مضاعف دارای تنوع بیشتری میگردند. چنین میدانی معمولاً اینقدر بزرگ و انعطاف پذیر است که میزبان جمعیتی برای قدم زدن، صرف غذای میان روز، قهوه، چای در میان کافه‌های خود گردد و جمعیت در حال عبور را بوسیله فرصتها و انگیزه‌هایی مانند کنسرت‌های خیابانی، هنرهای مردمی و نمایشگاهی به درون خود دعوت نماید و معمولاً چنین فضای شهری که حاکمیت مردم در آن مسلم باشد را در ادبیات شهری قلب شهر یاد می‌کنند.

میدانچه‌های شهری: این میدانچه‌ها دارای چند خصیصه هستند (۱) در آنها معمولاً یک کاربری غلبه دارد (۲) در مکانهای مرکزی شهری قرار دارند (۳) دارای دید پذیری زیاد هستند. به دلیل این خصایص معمولاً این فضاها یک مکان برای اغلب برنامه‌های نمایشی همچون کنسرت‌های اجرایی مختلف و برنامه‌های سیاسی هستند.

میدانهای شهری: این گونه از میدانها یک مکان مرکزی در شهر و اغلب یک مکان تاریخی هستند. جایی که مسیرهای عمومی به این تقاطع و میدان ختم میشوند. این فضا مانند دیگر فضاهای شهری دارای خصیصه الحاق و ادغام در فضای پیرامونی ساختمانهای اطراف نبوده و مثل میدانچه‌های شهری عمل نمی‌کند بلکه عموماً این فضاها بوسیله دو یا چند بلوک کامل شهری بوجود آمده و با بوسیله لفاغه فضایی ساختمانی خود بر منظر خیابانها اطراف احاطه دارند.

شکل شماره ۷: شاید اتفاقی و یا شاید چندمین بار است که روی پله‌ها، دیوارها، تپه‌ها می‌نشینند. درختان خالی به نظر نمی‌رسند در جایی که مردم در آنجا حاضر هستند.

باغهای روی بامها، تراستها و بالکنها: جایگاهی در بالاترین سطح ارتفاعی است نسبت به پیاده است که برای ایجاد یک باغ و فضای سبز تجهیز شده است و فعالیت‌هایی همچون نشستن، قدم زدن، و دید و منظر در آن در نظر گرفته شده است.

راهروهای عبوری: این سالنهای عبوری گونه‌ای از فضاهای عمومی هستند که به منظور دسترسی آسان به داخل و خارج از ترمینالهای شلوغ مسافرتی پیش بینی شده‌اند.

ورودی‌های متروهای شهری: این فضاها یک مکان برای عبور، انتظار، ملاقات و تماشا است. گاهی اوقات این فضا برای گروه‌های ویژه‌ای از مردم داری جذابیت برای وقت گذرانی است، مسلمان کسانی که از این فضاهای عمومی عبوری می‌کنند ملاقاتهای جدیدی داشته باشند.

پایانه‌های اتوبوسها: این پایانه‌ها یک منطقه ویژه و مترکم در شهرها هستند و معمولاً خطوط حومه شهری به آن می‌رسند و از آنجا به سمت مناطق اطراف حرکت میکنند. اگر چه این فضا به صورت پایه یک مکان برای حرکت و عبور است اما این فضاها جذابیت لازم را برای فروشندگان هم دارد مانند دکه‌های روزنامه فروشی گل فروشی غذاهای سبک و مانند اینها.

فضاهای عظیم و مجلل شهری

فضاهای عظیم و مجلل شهری معمولاً می‌توانند تصویر جذاب تری از شهری‌های قدیمی و خصوصاً شهرهای پر از میدان را در نظر ما ایجاد نمایند. زمانی که این فضاها کنار یک مکان با تنوع کاربریها ایجاد می‌شوند (دفاتر تجاری، واحدهای خرده فروشی، انبارها، و مراکز حمل و نقل) به دلیل تنوع و گوناگونی باعث می‌گردند که طیف

شکل شماره ۶: شاید بهترین نوع فضای شهری، آن فضاهایی است که اغلب به سادگی و راحتی مورد استفاده گروه‌های مختلف مردم قرار می‌گیرد. میدان جاستین هارمن در سانفرانسیسکو یکی از این میدانهای ساده برای دسترسی است که به سادگی حدفاصل ساختمانهای اطراف را میتواند از طریق این میدان طی نمود. فاصله متصل بین مرکز شهری و دفاتر اداری و فروشگاه‌های خرده فروشی بخش مرکزی شهر و مجتمع‌های مسکونی و بخش‌های توریستی و هتل‌ها همگی در دسترس هستند.

شکل شماره ۹: مردان عموماً علاقمند هستند که به اطراف خود خصوصاً سمتهای مقابل و بالا مسلط باشند. این مکان بیانگر این خصیصه در فضای شهری است.

شکل شماره ۸: قدم زدن و نشستن دو فعلیتی هستند که در میدان فرنج تواتر در نواورلئان با هم سازگار شده‌اند.

فهرست کنترلی

موقعیت مکان: بهترین مکانها بخشهایی هستند که دارای جذابیت لازم برای افراد، فعالیتهای مختلف و استفاده کنندگان باشند (شکل ۶ و ۷). در تحقیقی که در خصوص تاثیرات محیطی در استفاده از میدانچه‌های مرکز شهر میناسوتا صورت پذیرفته است مشخص گردید بیشترین جذابیت استفاده از فضاهای شهری به دلیل ویژگیهای مکانی، تنوع در فعالیتهای و کارکردهای میدان است. جایی که در واقع میتوان شاهد فعالیتهای خرده فروشی و فعالیتهای دفتری بود. اما در تعیین این نکته که آیا فضاهای شهری جدید در مکان مورد نظر موفق خواهند بود یا نه، طراحان شهری و کارفرمایان بایستی قبل از طراحی و اجرا سوالات زیر را مطرح نمایند:

۱- آیا تحلیلهای مشابهی در مورد فضاهای شهری نزدیک به این مکان صورت گرفته است که نشان دهنده این باشد که یک فضای شهری جدید در این منطقه با استقبال مردم مواجه خواهد شد و دارای مخاطب خواهد بود؟

۲- آیا کارفرما و طراح تعیین و یا پیشنهاد نموده‌اند که این فضای شهری با توجه به چه شخصیت شهری و برای چه خصیصه و یا کارکرد شهری بایستی طراحی گردد؟ برای مثال آیا یک برنامه بصری - طراحی برای ساختمانها، مناطق در حال تحول، مکانهای اوقات فراغت و یا پاتوقهایی برای زمانهای کوتاه استراحت، ایستگاههای اتوبوس، کافه‌های کنار پیاده‌روها، مکانهای مخصوص اجرای مراسم هنری و نمایشی و اجرایی، مراسم اجرایی رسمی - دولتی، راه‌های عمومی بین بلوکهای شهری پیش بینی شده است؟

۳- آیا روابط متقابل معنادار و با هویتی بین موقعیت مکانی بلوکهای شهری و گونه شناسی آنها قابل مشاهده است؟ و یا در انتخاب این مکان برای میدان شهری آیا از قبل یک طرح توسعه‌ای وجود دارد؟ و یا در چه حالتی این فضا میتواند به

بهترین وجه طراحی و پیکره بندی شود؟ جزییات و ویژگی‌های این مکان شهری چیست؟ برای مثال آیا در این فضا امکان استفاده از گوشه‌های دنج وجود دارد؟ و یا آیا میتوان ارزشهای خاصی در بعضی از بخشهای این فضا مشاهده کرد؟ و یا امکان ایجاد یک واحه سبز شهری در فضای بین بلوکهای مسکونی و یا در انتهای یک کوچه بن بست وجود دارد؟

۴- فرضی طولی برای محلاتی که نمی‌توانند جمعیت خود را حفظ نمایند به طول حدود ۹۰۰ فوت (۲۷۴ متر) وجود دارد. آیا این روش با رویکرد توسعه می‌تواند مشکل منطقه را حل نماید؟

۵- چه تعدادی از مراکز اشتغال و همینطور نیروی کار در منطقه وجود دارد که پشتیبان موفقیت منطقه برای فعالیتهای مرتبط با اوقات فراغتهای کوتاه و یا نهار گردد؟

۶- آیا مکان در نظر گرفته شده برای فضای شهری دارای این امکان است که مخاطبین مختلفی همچون کارگران، گردشگران، خریداران بتوانند از آن استفاده نمایند؟

۷- آیا مکان در نظر گرفته شده برای فضای شهری در محل یک گره فعال شهری است؟ و آیا می‌تواند زمینه ایجاد یک مسیر ویژه پیاده به سمت مرکز شهر را فراهم نماید؟

۸- آیا شرایط اقلیمی - محیطی اجازه ایجاد یک فضای شهری کاملاً "باز" را میدهد؟ اگر فضای باز بیرون به دلیل محدودیتهای اقلیمی - محیطی فقط برای یک تا سه ماه از سال و یا کمتر از مورد استفاده است آیا میتوان فضاهای عمومی، پیش ورودی‌ها و یا رواقهای در درون ساختمانها مجاور را به آنها اضافه نمود؟

اندازه:

بسیار مشکل می‌توان توصیه و تجویزی برای اندازه فضاهای شهری ارائه نمود. زیرا موقعیتهای مکانی و زمینه‌های فضایی آنها با هم متفاوت است. کوین لینچ پیشنهادی مبنی بر ابعاد ۴۰ فوت (یا

مقیاس حدود ۱۲ متری) برای ایجاد روابط خصوصی بین افراد ارایه نموده بود. البته تا حدود ۸۰ فوت (یا ۲۴ متر) نیز به عنوان یک مقیاس انسانی پذیرفته می‌شوند. به هر حال، محصوریت‌های فضایی ایجاد شده در بافت تاریخی شهرها که به عنوان ابعاد موثر در ایجاد فضاهای کوچک شهری از آنها یاد می‌گردد هیچگاه بیشتر از ۴۵۰ فوت (۱۳۷ متر) نبوده‌اند (کوین لینچ، ۱۹۷۱). ژل (Gelh) پیشنهاد نمود که حداکثر ابعاد بایستی بین ۲۳۰ تا ۳۳۰ (۷۰ تا ۱۰۰ متر) باشد، در واقع این بالاترین مقیاسی است که رویدادهای در فضا قابل مشاهده هستند. به این مقیاس بایستی حداکثر فاصله برای در دید بودن و روابط اظهاری چهره به چهره که بین ۶۵ تا ۸۰ فوت (۲۰ تا ۲۵ متر) است نیز اضافه نمود. با این نکات، سوالات زیر به عنوان راهنمای کنترلی برای مقیاسها پیشنهاد می‌گردد:

۹- آیا هر مکان زمینه متفاوتی از مقیاس را دیکته میکند؟ و آیا از پیشنهادات لینچ و ژل می‌توان برای مشخص نمودن محدوده‌ها و یا ابعاد فضای شهری استفاده نمود؟

پیچیدگی بصری

در مطالعاتی که توسط ژرار و نیل در خصوص میدانهای مرکز شهری در ونکوور کانادا انجام گرفت محققین مشاهده نمودند که تراکم و تنوع تاثیر و نقش مهمی به روی ادراکات نمایان ذهنی مردم از فضا با توجه به اهداف، پراکندگی و تکرار پذیری بر عهده دارند بنابراین:

۱۰- آیا طراحی جامع و یکپارچه‌ای با طیفی گسترده از فرم‌ها، رنگ‌ها، کالبد، آبنا، مجسمه‌های مختلف و فضاهایی برای نشستن در جاهای دنج و گوشه‌ها، لابلای گیاهان و بوته‌ها و به روی پلکانها و تراستها در نظر گرفته شده است؟
۱۱- اگر یک دید کامل به میدان وجود دارد آیا طراحی به این قابلیت توجه نموده است؟

استفاده کنندگان و فعالیتها

یک سری از سوالات هم بایستی صرف این گردد که میزان موفقیت برنامه‌ها برای استفاده کنندگان و همچنین فعالیت‌های موجود در فضای شهری بررسی گردد مانند:

۱۲- آیا فضای شهری طراحی شده مطابق با گذران اوقات فراغت است و یا فقط به جنبه‌های عبوری مردم از فضا توجه شده است؟ اگر هر دو عملکرد را بایستی این فضا پوشش دهد آیا فضاهای متمایزی از فضای عبوری تامین کننده نقش فضای شهری است؟ و آیا طراحی می‌تواند از تضاد این دو کارکرد جلوگیری نماید؟

۱۳- اگر مردم را تشویق به عبور و یا حضور در میان فضای شهری می‌کنیم آیا موانع بین مسیرهای عبوری و فضای شهری بر طرف شده است و یا بایستی چیزهایی مانند محل نصب نرده‌های را تغییر داد؟

۱۴- برای تشویق مردم به توقف و وقت گذرانی در فضای شهری آیا تجهیزاتی و تدارکات لازم مانند عنصر مرکزی جذاب، تعریف لبه‌های مورد استفاده پیش بینی شده است؟ اگر کنسرت، اجتماعات و مانند آنها در این فضا پیش بینی شده آیا فضای باز و بدون مانع ایجاد شده است؟

۱۵- آیا فضای شهری طراحی شده دارای نشانه‌ها و آدرسهای مناسب برای تعریف و تحدید فضاها شامل: فضاهای غالب پیشنهادی و عمدتاً "جلو خان و با تجربه درگیری مستقیم و تعامل عمومی با موضوعات برای فعالیت‌های مردانه، در مقابل فضاهای با فاصله و هدف استراحت و آرامش با تجربه پشت خان با تمایلات زنانه در نظر گرفته است؟

۱۶- آیا برای به حداقل رسانی تخریب محیط از طریق اقدامات و حضورهای ناخواسته مردم در بعضی از بخشهای فضای شهری، آیا طراحی محدود کننده و مشوق صورت پذیرفته است؟ آیا برای عناصر استهلاک پذیر از عناصر سخت استفاده شده است؟ اصطلاحاً طراحی "سخت سازی" شده است؟ و آیا برای آن بخش که مورد استفاده گروه‌های ویژه است مانند کودکان و سالمندان که نیاز به عناصر امن و ایمن و نرم است آیا طراحی ایمن صورت پذیرفته است؟ و عناصر خطرناک مورد بازبینی قرار گرفته است؟

اقلیم محلی

توجه به اقلیم باعث می‌شود که تفرکات دقیقی در باره نور خورشید، دما، سایه، باد، و روی هم رفته آن عناصری که فراهم کننده محیط راحت هستند صورت پذیرد. بوسیله طراحی مطابق با اقلیم میتوان شرایط آسودگی را در فضاهای باز بیرون تامین نمود، مانند ایجاد سایه بوسیله گیاهان و تبخیر و ایجاد سرما در تابستان و ایجاد نور مستقیم و محافظت در زمستان (شکل ۱۰). برای رسیدن به این هدف بایستی به دسترسی راحت به فضای درون و بیرون و خصوصاً "به شرایط درونی فضای عمومی توجه نمود که دارای تنوع مهمی باشد.

۱۷- آیا فضای شهری به منظور دریافت حداکثر تابش سالیانه خورشید و فراهم نمودن منطقه آفتاب گیر و یا منطقه دارای سایه در واقع جایی که مردم بتوانند در زمانهای مختلف در آنجا زمان را

شکل شماره ۱۱: نمای سیتی کروپ اترپوم در نظر اول تحمیل کننده فضایی بسته است، اما در حقیقت در داخل این مجموعه یک فضای چند منظوره باز بین ستونها قرار دارد.

شکل شماره ۱۰: یک خرده اقلیم در فضای داخل و بیرون یک تراست در مجاورت فرودگاه تاکسون بوسیله عناصر ساده‌ای همچون سایه، فضای سبز، تبخیر خنک کننده تغییر دما داده شده است.

محدوده‌ها

یک فضای شهری به واسطه تمایز فضایی بایستی قابل درک باشد و همچنین بایستی دارای عینیت عملکردی و دسترسی برای رهگذران باشد. نمایانی فضای شهری از میان مسیرهای عبوری پیاده مجاور ضروری است. یکی از رمزهای موفقیت فضای شهر این است که ترجیحا" دو طرف فضای شهری دعوت گر بینندگان به درون فضای داخلی باشند. همچنین قسمت‌های الحاقی سبز به فضای باز در داخل مسیرهای پیاده برای رهگذران و آنهایی که در فضای باز شهری هستند میتوانند کاربرد داشته باشند و مورد استفاده قرار گیرند. اغلب یک مانع و یا یک اختلاف سطح میتواند منجر به کاهش ورود رهگذران و استفاده کنندگان به فضای شهری گردد (پوشکراو و زوپان، ۱۹۷۵).

۲۵- آیا حدود و مرزهایی مانند تغییر سنگ فرش و یا فضای سبز با تغییرات بصری، دسترسی و عملکردی تعریف شده است تا فضای باز شهری را به عنوان محدوده‌ای خاص از سایر مسیرهای عبوری پیاده برای رهگذران متمایز نماید؟

۲۶- بدون در نظر گرفتن خصوصیات و انگیزه‌های عملکردی، آیا فضای باز شهری اینقدر نمایانی و آشکاری دارد که تامین کننده حقوق مردم برای دستیابی و دسترسی راحت به فضا باشد؟

۲۷- آیا برای سنجش انگیزه و تمایلات مردم به حضور در فضا، طرح فضای شهری، شکل، پوشش سبز آن برای ارزیابی در اختیار شهروندان به عنوان بخشی از حقوق شهروندی آنان قرار گرفته است؟

۲۸- آیا میتوان به آسانی درجه اهمیت ما بین فضای پیاده میدان شهری و مسیرهای پیاده فضاهای مجاور را تشخیص داد و آیا چنانچه نیازی به تغییری در این سطح سرویس است می توان

بگذرانند طراحی شده است؟

۱۸- جایی که تابستانها بسیار گرمی دارد آیا سایه بوسیله مفهوم فضای سبز، سایبانها، داربستها، و مانند آنها تامین شده است؟

۱۹- تحت عنوان سیاست شهری معمولا ساختمانهای بلند و کالبد شهری دارای کنترل‌های لازم برای دسترسی و دریافت نور خورشید هستند با همین اساس آیا تابش نور خورشید به فضاهای باز شهری به اندازه کافی وجود دارد؟

۲۰- آیا محوطه فضای شهری در میان روز (ظهر - وقت نهار) دارای دمای مناسب برای سه ماه آخر سال در فضای بیرون است و در گروه آسوده جای می‌گیرد (بین ۵۰ تا ۸۰ درجه فارنهایت) و ۱۰ تا ۲۶ درجه سانتیگراد و به عنوان برآیند عملکردهای دمای خورشید، باد و پوشش)؟

۲۱- آیا در ماه‌هایی که دمای میانه روز به صورت میانگین در فضای باز شهری در گروه مناسب قرار می‌گیرد انتخاب جا نمایی مکانهای نشستن با توجه به الگوهای نور - سایه انجام پذیرفته است و دارای مستندات مناسبی است؟

۲۲- اگر نورهای زننده از ساختمانهای مجاور به درون فضای شهری منعکس شده که منجر به نارضایتی بصری میگردد آیا به روی شرایط دمایی فضای باز نیز تاثیر می‌گذارد؟

۲۳- آیا میتوان از نورهای بازتاب شده ساختمانهای مجاور می‌توان برای تامین نور در مناطق سایه دار فضای شهری سود برد؟

۲۴- آیا الگویی ویژه‌ای برای بادهای محلی وجود دارد که بایستی مد نظر قرار گیرد؟ و آیا به ویژه در شهرهایی که در محدوده تابستانهای گرم قرار دارند، چنانچه بادهایی وجود دارند که بی استفاده هستند آیا میتوان از آنها استفاده کرد؟

بهره برداران به فضایی وارد میشوند حس این را نداشته باشند که سرزده وارد حریم خصوصی عده‌ای که از قبل در این مکان بوده‌اند شده‌اند؟

۳۷- آیا زیر فضاهای شهری دارای مقیاسی متناسبی هستند آنچنان که افرادی که به فضای شهری وارد میشوند در مقابل سایر افراد حاضر در فضا دچار احساس صمیمیت و خودمانی بیش از حد و یا برعکس دچار بیگانگی در فضا نگردند؟

گردش

نظم معمول استفاده از بیشتر فضاهای شهری مبتنی بر ورود از طریق مسیرهای پیاده و عبور از این فضاها به سمت ساختمانهای مجاور است. بی توجهی به تمایلات زیبایی شناسانه مردم در محیط‌های محلی و فضاهای شهری باعث می‌گردد مردم از کوتاه‌ترین مسیر و مستقیم‌ترین مسیر راه بین مسیرهای پیاده و مقصد خود (ایستگاه اتوبوس، جایی که ماشین خود را رها کرده‌اند و یا بخش‌های دیگر و یا نزدیک‌ترین ساختمانهای اطراف) را برای عبور انتخاب نمایند. بنابراین تحلیل و سنجش تمایلات حرکتی، توقفی، و راه‌های انتخابی مردم برای طراحی فضاهای شهری ضروری است. برای این منظور:

۳۸- آیا فضاهای شهری مبتنی بر شبکه‌ای با رویکرد ارتباط بین مرکز شهر و تمایلات و الگوهای گردش مردم طراحی شده است؟

۳۹- آیا فضاهای شهری از طریق یک شبکه امن پیاده و پیاده‌رو به مراکز خرید، خیابانهای مقصد خرید، و جایی مانند اینها که مشوق پیاده‌ها هستند وصل شده است؟

۴۰- آیا مسیرهای پیاده‌ای دومی برای دسترسی آسان مردم به فضای بین ساختمانهای مجاور و فضای شهری در ساعات اوج شلوغی در نظر گرفته شده است؟

۴۱- آیا لایه‌های فعالیت احداث شده در پیرامون فضای شهری، به مردم اجازه دسترسی آسان را به کافه‌ها، بانکها، و یا خرده‌فروشیها میدان میدهند؟ آیا نشستن و دید و منظر اطراف، فرصت دسترسی میان بر و پیاده روی تفریحی از میان میدان را برای مردم فراهم می‌سازند؟

۴۲- اگر چنانچه نیاز و یا تمایلی به هدایت جریان پیاده وجود دارد آیا موانع فیزیکی مانند دیوارها، درختان، تیرکها باعث ایجاد تعبیرات و تمایزاتی در سطح و کالبد برای هدایت این انگیزه‌ها شده‌اند؟ و یا الگورنگ و یا سنگ فرش برای تاکید بر

این سطح بندی را در کنار هم نگاه داشت؟

۲۹- آیا ادراک بصری و عملکردی مناسبی از آمد و شد درون فضای شهری از بکوک‌های شهری مجاور قابل رویت است؟ و آیا نشانه‌هایی از ایجاد حس تعلق و یا الصاق نشانهای فردی بر فضا (مانند نوشتن یادگاریها به روی عناصر و یا الحاق عناصر اضافی مثل صندلی) وجود دارد؟ مانند: تغییر در جاهای نشستن، میزها، نیمکتها، و صندلیها و همچنین درها و پنجره‌های باز و بسته در فضای شهری توسط رهگذران، مراجعه کنندگان و یا ساکنان بلوکهای ساختمانی در استفاده از فضا.

۳۰- آیا واحدهای طبقه همکف و اول سرزندگی در فضا ایجاد می‌نمایند و روح به محیط می‌بخشند؟ آیا عدم هماهنگی بین فروشگاههای خرده‌فروشی، کافه‌ها، و همچنین دفاتر و یا دیوارهای خالی ساختمانها قابل مشاهده است؟

۳۱- آیا فضای بیرونی کافه‌ها و رستورانها به واسطه طراحی و یا رنگهای جذاب محیطی قابل استفاده برای رهگذران و پیاده‌ها است؟

۳۲- آیا برای فضای شهری لبه‌هایی برای نشستن طراحی شده است که دارای نقاط دنج و خلوت باشد تا بتواند تنوع لازم را در جایگاه‌های نشستن و امکانات دید و منظر را برای مردم فراهم سازد؟

۳۳- اگر این یک فضای شهری بزرگ است آیا پیش بینی لازم برای تقسیم فضا به فضاهای زیر مجموعه به منظور ایجاد تنوع و تجربه برای مخاطبان در استفاده از مکانهای نشستن صورت پذیرفته است؟

۳۴- آیا فضای شهری از نظر شکلی دارای تغییر محسوس در تنوع گیاهان، برنامه ریزی در چیدمان نیمکتها و ایجاد فضاهای متنوع شده است؟

فضاهای کوچک

به استثنای فضاهای شهری که به طور ویژه‌ای برای گرد همایی‌ها، بازارها، خرده‌فروشهای بزرگ مقیاس طراحی شده‌اند سایر فضاهای شهری به زیر فضاهایی تقسیم می‌گردند. این واحدها کوچک از طریق نوع بهره‌برداری قابل تشخیص و تمایز هستند. مشاهده دقیق بایستی مرزها و محدوده‌های این زیر فضاها و اندازه و مقیاس آنها را مشخص کند (شکل ۱۱). به این منظور:

۳۵- آیا زیر فضاهای مجزایی در فضای شهری وجود دارد بدون اینکه برای مخاطبان ایجاد حس تفکیک فضایی ایجاد نماید؟

۳۶- آیا فضاها به اندازه کافی بزرگ مقیاس هستند که زمانی که

شکل شماره ۱۳: بعضی از مهمترین جایگاه‌های نشستن عمومی جاهایی هستند که پله‌ها، دیوارهای کوتاه کناری در خیابانهای شلوغ و پیاده‌روها چنین مکانی را فراهم کند. خیابانهای شلوغ و پیاده‌روها کمبریج در ماساچوست نشانگر اینگونه فضاها است.

شکل شماره ۱۲: ادم‌های مختلف نیازهای مختلفی برای جایگاه‌های نشستن دارند. یک کارمند جوان دفتری در میدان جاستین هرمن سانفرانسیسکو به روی لبه سنگی موج مانند در حال استراحت است.

یک مکان شهری برای نشستن و گذران اوقات فراغت بعید است که کفایت نماید. در هر صورت ما معتقدیم که مهمترین عنصر در استفاده از فضاهای شهری برای استفاده کنندگان نیمکتها و جاهای نشستن است (Whyte, ۱۹۷۴). در طراحی و مکانیابی نیمکتها و محلهای نشستن این مباحث دارای اهمیت هستند که باید کنترل گردند:

۴۵- آیا طراح تشخیص داده است که جایگاه‌های نشستن

مهمترین عنصر در تشویق مردم به استفاده از فضا هستند؟

۴۶- آیا این جایگاه‌های نشستن محل ملاقات، تعاملات و برخوردها و همینطور برآورده نمودن نیازهای متنوع گروه‌ها متفاوت مردم از محیط است و آیا به صورت عمومی در

تمامی بخش‌های فضای شهری یافت میشوند؟

۴۷- جایگاه‌های نشستن به گونه‌ای مکانیابی شده‌اند که مکان آنها دارای نور آفتاب در مواقع نهار و یا سایه در مناطق بسیار گرم باشد؟

۴۸- آیا جایگاه‌های نشستن در این فضاهای شهری بازتاب دهنده نیازهای واقعی استفاده کنندگان از این مناطق هستند؟ آیا مکان به گونه‌ای طراحی شده است که استفاده کنندگان بتوانند مردم در حال عبور را تماشا کنند؟

۴۹- آیا ردیف و یا نوع دومی از جایگاه‌های نشستن وجود دارد (روی چمنها، پله‌های دارای دید، دیوارهای کوتاه، سکوه‌های کوچک) که با هم در خلق یک فضای یکپارچه مشارکت داشته باشند؟ به طور کلی برای افزایش ظرفیتها، بدون توسعه فضا میتوان با صمیمانه کردن فاصله‌های نیمکتها، ظرفیت استفاده کنندگان را بالا ببریم و یا این ایجاد کننده "دریایی از نیمکتها" است که مناسب نیست؟ آیا اگر حریمها و محرمیتهایی وجود

این تأثیرات وجود دارد؟

۴۳- آیا طراحی می‌تواند تمایل پیاده‌ها به قدم زدن در مرکز فضای شهری و یا کشش آنها به سمت نیمکتها و لبه‌ها برای نشستن را تسهیل نماید؟

۴۴- آیا طراحی فضای شهری برای استفاده معلولین، افراد مسن، والدین، گردش خانوادگی، دستفروشان با گاریهایشان که دارای محدودیتهای حرکتی هستند منطبق شده است؟ آیا تا حد ممکن و یا در همه سطوح از فضای شهری مسیرهای شیب دار در موازات راه پله‌ها برای این گروه از شهروندان در نظر گرفته شده است؟

جایی برای نشستن

در اغلب مواردی که قوانین منطقه‌ای دارای دیدگاه چند بعدی و تشویقی در ایجاد جاهایی برای نشستن در فضاهای باز و مراکز شهری هستند ضرورتی به اقدامات موازی برای این مکانها وجود ندارد (شکل ۱۲ و ۱۳). در اینگونه مناطق احتمالاً جزییات لازم برای سنجش الگوهای رفتاری مردم در استفاده از نیمکتها در فضای باز انجام پذیرفته است. مطالعات "ویلیام ویتز" در فضاهای شهری منتهن بیانگر این نکته است که: بعد از سه ماه کنترل کردن عوامل مختلف در این محیطها مانند زاویه تابش آفتاب، اندازه فضاها، نزدیک بودن، و یا ایجاد مسیری گذری برای گردشگران، او توانست نتایج خود را اینگونه طبقه بندی کند: مردم بیشتر جاهایی بودند که محلی برای نشستن وجود داشت اما عناصر دیگری نیز اهمیت داشتند مانند: اغذیه‌فروشی‌ها، نوع و طرح کفپوش‌ها، میزها، نور خورشید، سایه، درختان، اگر چه که اینها عام‌ترین تسهیلات شهری هستند اما هر یک از این عناصر به تنهایی برای مناسب سازی

شکل شماره ۱۵: یک دهه بعد از پلکانهای مخصوص نشستن در خیابان کالیفرنیا سانفرانسیسکو، دامنه جایگاههای نشستن و خلوت را بیشتر توسعه میدهد

شکل شماره ۱۴: خلوت کامل در نشستن. جای گلهای سبز شده در یک جایگاه نشستن پلکانی در خیابان کالیفرنیا در سانفرانسیسکو به افراد تنها و یا زوج ها اجازه را میدهد که هر کدام خلوت خود را داشته باشند.

۵۶- آیا حسی از محرمیت در تعدادی از جایگاههای نشستن در نظر گرفته شده است و آیا این خصیصه بوسیله گیاهان و یا سایر عناصر طراحی شده است؟

۵۷- آیا تنوع لازم در جهت‌های دید در جایگاههای نشستن برای رویت: آب نما، دید و منظر اطراف، دید به مناطق تفریحی، دید به شاخ و برگ درختان، دید به رهگذران مکانیایی و طراحی شده است؟

۵۸- آیا جایگاههای نشستن با مصالحی که اصطلاحاً "گرم نامیده می‌شود مانند چوب طراحی شده است؟ یا به گونه‌ای طراحی شده‌اند که از جنس سرد (سیمان و سنگ) به نظر نیایند؟ و همینطور احتیاطهای لازم در نظر گرفته شده است که در مواقع استفاده از این وسایل به راحتی به لباسها صدمه‌ای وارد نگردد؟

۵۹- آیا تناسب و مطابقت درستی میان جایگاههای نشستن با استانداردهای راهنما وجود دارد؟ (برای مثال "پروژه فضای عمومی" توصیه به ایجاد فضایی با حدود ۳۰ فوت مربع (۹ متر) در یک فضای شهری (شامل یک ردیف اصلی برای سکوهایی نشستن در هر ۹ متر مربع از فضای شهری) دارند. راهنمای طراحی مرکز شهری سانفرانسیسکو یک طرح یک به یک برای خطوط استقرار مکانهای نشستن در حوزه فضاهای شهری تهیه نموده بود).

پوشش فضای سبز

تنوع و کیفیت بافت، رنگ، انبوهی، حس شنیداری و حس بویایی تاثیرات محیطی را خلق میکنند. طراحی پوشش گیاهی بسیار در

دارد بایستی الگوی استفاده با فاصله در جایگاههای نشستن طراحی گردد؟

۵۰- آیا نیازهای دیگری وجود دارد که نیاز پایه ایی باشند و نیاز به جایگاههای نشستن در مرحله بعدی قرار گیرند؟

۵۱- آیا عناصر دیگری وجود دارند که دارای نقش جایگاه دومی برای نشستن (بدون در نظر گرفتن جنبه‌های خصوصی) باشند مانند سکوها و دیواره‌های کوتاه کنار ساختمانها با اندازه‌ای معمول بین ۱۳ تا ۱۶ اینچ (۳۳ تا ۴۰ سانتیمتر) و یا تراستهای به صورت تفاوت ارتفاع که دارای فرم مناسب برای استفاده باشند؟

۵۲- آیا نیمکتهای چوبی قدیمی هنوز برای مردم دارای حق تقدم در استفاده هستند و آیا نیمکتهایی بدون تکیه گاه به منظور استفاده‌های مختلف در فضا طراحی شده‌اند؟

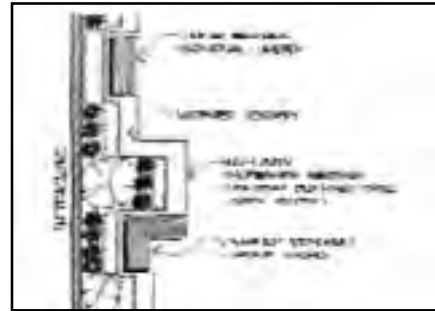
۵۳- آیا جایگاههای نشستن به صورت خطی (نیمکته‌ها، پله‌ها، لبه‌ها، کناره‌ها) و یا حلقه‌هایی به زاویه ایی سمت بیرون برای تماشا طراحی شده است که به استفاده کنندگان بتوانند مردم در حال عبور را ببینند؟ آیا زاویه دید نیمکته‌ها به گونه‌ای طراحی شده است که افراد غریبه بدون نیاز به پرهیز از برخورد چشمی مستقیم و یا تعامل ناخواسته‌های در کنار یکدیگر در فاصله نزدیک بنشینند و احساس راحتی کنند؟

۵۴- آیا جای وسیعی با نیمکتهای بدون تکیه گاه و راست گوشه و یا میز و صندلیهای قابل حرکت طراحی شده است که با نیازهای گروه‌های مختلف برای جلسات، ملاقاتها و یا مهمانی در فضای باز مطابقت داشته باشد؟

۵۵- آیا نیمکته‌ها به گونه‌ای مکانیایی شده‌اند تا اجازه دهند که تنوعی از انتخابها در مکانهای آفتابی و سایه دار صورت پذیرد؟

شکل شماره ۱۷: در ختان پارک ردوود در این میدان کوچک سانفرانسیسکو (پارک ردوود ترانس امریکا) بوسیله برج های ساختمانی احاطه شده اند و این قابلیت منجر به این شده است که از منظر خارجی ساختمانهای مجاور این فضا یک واحه سبز برای نشستن را فراهم آورد.

شکل شماره ۱۶: بیشتر اجزا لبه های یک فضای شهری می توانند جایگاهی برای نشستن باشند

سبز صدمه وارد نمایند؟ آیا اندازه کافی فضای سبز عمودی و دیوارهای حایلی طراحی شده است که تامین کننده نیازهای عمومی به فضای خصوصی و محرومیت برای استفاده کنندگان در فضای سبز باشد؟

۶۸- آیا فضای سبز چمن کاری شده در فضای شهری به طور کلی دارای خصیصه تشویق به تفرج و اتراق، خوابیدن، خواندن، در آفتاب نشستن، تشکیل جمع های دوستانه دادن و دیگر فعالیتهای اتفاقی است؟

۶۹- آیا افزایش سایر فضاها و محدود شدن فضای چمن کاری شده می تواند در بهبود فضا برای نشستن و فرصتهای دید و منظر موثر باشد؟ به چه میزانی این فضاهای کوچک و خصوصی مطلوبیت خواهند داشت؟

تغییر سطح

مشاهدات دقیق تاثیرات موثر روانشناسانه و زیبایی شناسانه ای در مورد لبه ها و پرتگاه ها، نشستها و فرورفتگیهای زمین به صورت اختلاف سطح در فضاهای شهری نشان داده اند که معمولاً اینگونه عناصر آگاهانه مورد استفاده مردم قرار می گیرند. ایجاد اینگونه تغییر سطحها در فضای شهری به صورت گودیهای درون گرا و یا فضاها برآمده برون گرا بسیار در ایجاد تنوع دارای اهمیت هستند به همین منظور:

۷۰- آیا تغییر سطح ملایمی بین بخشهای مختلف فضای شهری برای ساخت زیر فضاها وجود دارد؟

۷۱- آیا تغییر سطح محسوسی که بتواند تفاوت معنایی بین مناطق برای نشستن و مناطق مخصوص گردش بوجود بیاورد وجود دارد؟

۷۲- اگر اختلاف سطح در طراحی مورد استفاده قرار گرفته است

استفاده مردم از فضای شهری موثر است (شکل ۱۷). به همین منظور:

۶۰- آیا یک تنوع در پوشش گیاهی وجود دارد که باعث روح بخشیدن به محیط و ارتقا ادراک بهره برداران بوسیله تغییر در نور و رنگ، رطوبت زمین، بوها، صداها، و بافت شود؟

۶۱- آیا مسیرهای ورودی و خروجی امن و راحتی بوسیله درختان و بوته ها ایجاد شده است که ضمن ایجاد دید مناسب به سایر بخشها مطلوبیتهای آنان را برای انتخاب نمایش دهد؟

۶۲- اگر قرار است که در فضای شهری تغییراتی ایجاد گردد آیا نحوه آرایش درختان و فضای سبز را مینوان به داخل پیاده وارد نمود و گسترش داد؟

۶۳- آیا سایه اندازی باز و وسیع توسط درختان در فضاهای شهری در نظر گرفته شده است، و چنانچه منطقه دارای بادهای سنگین است برای کاهش ظرفیت خسارت آیا الگویی برای تراکم شاخ و برگها و بادهای سنگین در نظر گرفته شده است؟

۶۴- آیا تنوع سایه به صورت سالیانه، دایمی در بوته ها و درختان به صورتی که دارای تنوع رنگ و طرح باشند در نظر گرفته شده است؟

۶۵- آیا احتمال بلندی و تراکم دوره رشد درختان مورد بررسی قرار گرفته است و توجه لازم به دید و سایه و نگهداشت آنها شده است؟

۶۶- آیا درختان فضای سبز سطح خارجی ساختمانها و دیدارهای مجاور را پوشش داده اند آیا ضرورتی به دسترسی ساختمانهای اطراف به نور از لابلای شاخ و برگ درختان وجود دارد؟

۶۷- آیا جایگاه های نشستن مناسبی برای مردم وجود دارد که مجبور نباشند در کنار درختان بنشینند و بر اثر این کار به فضای

آیا ارتباطات و اتصالات بصری بین سطوح مختلف در نظر گرفته شده است؟

۷۳- اگر جایی که تغییر سطح ایجاد شده است در کنار مسیرهای حرکتی ویژه دسترسی معلولین است که قصد دارند در این فضاها گردش کنند و یا به فعالیتهای دیگر بپردازند آیا تسهیلات لازم برای این گروه در نظر گرفته شده است؟

۷۴- آیا تسهیلات رفاهی مثل بالابر و آسانسور در این فضاها وجود دارد که به همراه ارائه خدمات جابجایی امکان دید و تماشا هم فراهم آورد؟

۷۵- آیا نرده ها و موانع زیبا و خاطره انگیز جدا کننده بین فضای شهری و فضای آمد و شد مردم (در تغییر سطح ها برای مسیرهای بالا و پایین) پیش بینی شده است و آیا این تجهیزات قابل درک برای مردم هستند؟

۷۶- اگر یک فضای شهری بایستی دارای عمق و ژرفا بیشتر از حد معمول باشد آیا بینندگانی که به تماشای این فضا می آیند هیچ انگیزه تشویقی برای داخل شدن به این فضا دارند؟

۷۷- اگر فضای شهری بایستی مرتفع و بلندتر از سطح زمین باشد آیا عناصری در آن وجود دارند که آگاهی دهنده به مردم از رخدادها بوده و دعوت گر به بالا باشند؟

هنرهای مردمی و مجسمه ها

نویسندگان کتاب "شهرهای قابل زندگی" مدعی هدف بزرگ و انتقادی برای ارتقا هنر در فضاهای عمومی بودند. آنها اعتقاد داشتند برای یک توزیع برابر و مثبت از امکانات در زندگی شهری، و بهبود عادات [هنرهای مردمی] بایستی به مردم منافع و جذابیتهایی مانند

خدمات مناسب، امکانات تفریحی، فرصتهای لذت پذیری، شرایط جامعه پذیری، و یک حس از خوب بودن را بخشید (کروهورست، لنارد، ۱۹۸۷). بر همین اساس:

۷۸- اگر هنرهای عام و مردمی شامل طراحی فضای شهری است آیا امکان آن وجود دارد که حسی از لذت، رغبت، تحریک به بازی، و خلاقیت و ارتقا ارتباطات اجتماعی میان بینندگان و استفاده کنندگان بوجود آورد؟

۷۹- آیا میتوان مردم را وارد فعالیت و تعامل با هنرهای عام احداث شده در فضا نمود مانند لمس کردن آنها، بالا رفتن از آنها، حرکت کردن میان آنها و بازی با آنها؟

۸۰- آیا هنرهایی گفتاری برای طیف وسیعی از مخاطبان هنرهای مردمی به نسبت طیف کوچک نخبگان پیش بینی شده است؟

۸۱- آیا چشمه آب، آبنا و یا فواره ای در طراحی فضای شهری پیش بینی شده است؟ به این منظور چه جذابیتهای بصری یا شنیداری در نظر گرفته شده است؟

۸۲- آیا صدای چشمه و یا آبنا از صدای ترافیک قابل تمایز است؟

۸۳- آیا مقیاس آبنا و یا فواره با مقیاس فضای شهری دارای تناسب است؟

۸۴- اگر با وزیدن باد آب آبنا به اطراف پودر شده و پراکنده می گردد آیا به این صورت، جایگاه هایی نشستن را خیس و خالی از مردم نخواهد کرد؟ آیا به این صورت یک مسئول و یا کارمند فقط بایستی به هدایت فوارهها بپردازد؟

۸۵- آیا چشمه و یا آبنا به گونه ای طراحی شده است که

شکل شماره ۱۹: یکی از خیابانهای مجسمه کاری شده معاصر در مالمو سوئد. به این وسیله هنر را وارد سطحی نموده اند که بوسیله مردم مورد لمس قرار گیرند و از آن لذت ببرند

شکل شماره ۱۸: یک کافه می تواند مردم را هدایت کند که یک مکان همچون کافه بالایی پله های است این کافه در "آینترسیت بانک تسر" در سیاتل، دسترسی خوبی شامل پله های ثابت و هم پله متحرک را به مخاطبان ارائه می نماید

شکل شماره ۲۱: مجسمه‌های سیاتل از انواع مختلفی هستند یک ترکیب اسوده در میدانچه بانکی که توسط ایسامر توگوچی طراحی شده است.

شکل شماره ۲۰: ابنمایی در میدان الؤجوی در پرتلند اوراگون. کاری از معمار منظر "الونس هالپرتین" است. این فضا مردم را به تعامل با اب تشویق میکند

استفاده از مسیر حرکتی باشد) که از مسیرهای سنگ فرش شده با ابعاد بزرگ و خیلی طبیعی مثل قلوه سنگها برای حرکت استفاده کنند. و خانمها بیش از آقایان از حرکت در این مسیرها پرهیز میکنند. یکی از تغییرات مشهود این نکته است که تمایل نمایان استفاده کنندگان در مقیاسهای گام و چشم تغییر میکند این چنین تغییراتی میتوان در تغییر کفپوش پیاده رو به سنگ برای تعریف نمودن یک فضای شهری و یا یک میدان استفاده نمود اگر چه که این تغییرات فضایی ممکن است که که انگیزه تشویقی برای ورود به آن در مخاطبان ایجاد نکند.

- ۹۱- آیا مسیرهای عمده گردش در فضای شهری که توسط مردم مورد استفاده قرار میگیرد مبین وجود "مسیر تمایلی" اصلی است؟
- ۹۲- اگر تمایل طراحی بر هدایت حرکت پیاده به مسیرهای خاصی وجود دارد آیا طراحی مسیرهای سنگفرش درشت دانه در جایی که بایستی عدم تشویق صورت پذیرفته است بکار رفته است؟
- ۹۳- آیا تغییری در کفپوش بین مسیرهای پیاده و فضای شهری بدون ممانعتی برای ورود به فضا در نظر گرفته شده است؟

اغذیه و تغذیه

ویلیام وایت مشاهده کرده بود که میدانهای منهتن بدون آنکه تغییری در شکل خود ایجاد نمایند به دلیل وجود کیوسکهای اغذیه فروشی و رستورانهای موجود در فضای باز تمایل و جاذبه زیادی در استفاده کنندگان ایجاد کرده اند (وایت، ۱۹۸۰). اگر چه که این بیشتر یک عادت محلی بود (شکل ۲۲). اما:

- ۹۴- آیا اغذیه فروشی ها و غذاخوری هایی در فضای شهری و یا در اطراف آن مانند دستفروشان، دکه های غذاخوری، و غذا خوریهای سرپوشیده و سر باز وجود دارند؟
- ۹۵- آیا این مکانها راحتی لازم را برای نشستن و خوردن

تماشاگران بتوانند در داخل آن دست خود را فرو برده و به تعامل با عناصر فضایی بپردازند؟

- ۸۶- آیا هزینه های راه اندازی فواره محاسبه شده و اطمینان لازم حاصل شده است که فواره ها به موقع و درست کار خواهند کرد؟

- ۸۷- اگر مجسمه ها جز عناصری هستند که در فضای شهر مورد استفاده قرار خواهند گرفت آیا اندازه و مقیاس آنها یا فضای شهری انطباق دارد؟

- ۸۸- آیا مطالعاتی در مورد تمایلات مردم صورت گرفته است که چه الگوهای رفتاری برای آنان مطلوبیت دارد؟ آیا امکان گردش به دور و اطراف مجسمه ها بالا رفتن از آنها و یا لذت بردن از شکل آنها در نظر گرفته شده است؟

- ۸۹- آیا مکانهای مجسمه ها به گونه ای انتخاب شده است که مانعی برای گردش زوجها و یا افراد ایجاد نکند؟

- ۹۰- آیا مکان مجسمه ها خارج از مراکز فضای شهری درست انتخاب شده است که نقش یک زمینه را برای آنها فراهم کند؟

کفپوش

اغلب مشاهدات انجام شده در خصوص رفتار اتفاقی مردم در فضاهای عمومی مبین این نکته است که مردم برای جهت یابی و عبور و طی مسیرهای خود بین دو نقطه آ و ب معمولاً "کوتاه ترین و نزدیک ترین راه را انتخاب می کنند. به این روش مسیریابی "مسیر تمایلی" گفته میشود. یکی از عام ترین شیوه های مشاهده آن رد پای باقیمانده به روی برف توسط مردم و یا خودروها است و یا میان بر از میان زمین های چمن و یا گیاهان به صورت مستقیم ترین مسیر ممکن است. اکثر مسیرهای پایه گردش بایستی با این نظام تمایلی مردم انطباق یابند. ظاهراً "اکثر مردم پرهیز دارند (و یا میتوانند به دلیل

شکل شماره ۲۲: غذا خوردن در بیرون فضای کافه‌های دانشگاه به صورت مردمی در ماه‌های تابستان. در ونکوور کانادا ساختمانهای شیشه‌ای پیشنهاد یکسان خود را ارائه میکنند. تسهیلاتی همچون فضای داخلی به همراه میزهای قهوه‌ای و جای نشستن برای آنها که میخواهند از این فضاها استفاده کنند

شکل شماره ۲۳: صندلی‌های راحتی که بوسیله دانیلی طراحی شده‌اند. چندین الگو مختلف را برای محل‌های نشستن عمومی مردم ارائه میدهند. صندلی‌های راحتی برای ساختن مکانی برای نشستن و افزایش فرم جایگاههای نشستن به حالت راحت و ایمن تر طراحی شده‌اند و فراهم کننده و افزایش دهنده نشانه‌هایی است که شکل حاضر جایگاههای نشستن به گونه‌ای نصب شده‌اند که فراتر از فرم‌های قراردادی به مردم خدماتی ارائه دهند

شکل شماره ۲۴: پالی پارک. یک فضای باز در یک جای بسته در نیویورک سیتی.

غذاهای شخصی همراه و یا خریدن از دکه‌های اطراف را فراهم نموده‌اند؟

۹۶- آیا امکاناتی همچون آبنماها، رستورانها، فروشگاه‌های آبمیوه فروشی و نوشیدنی، باجه‌های تلفن برای افزایش تسهیلات فضایی در کنار رستورانها و محل‌های خوردن غذا فراهم شده است؟

۹۷- آیا به اندازه کافی سطولهای زباله و بازیافت در اطراف فضای شهری توزیع شده است تا مانع ریختن زباله‌های پوشش غذا و جعبه آنها در فضا گردد؟

برنامه‌ها

طراحان رسماً زمانی می‌توانند کار طراحی را تمام شده تلقی نمایند که عملیات اجرایی طرح خاتمه یافته باشد. اما در فضای شهری بیشتر از سایر انواع طرحهای مرتبط با فضا سازی، مدیریت فضای شهری در موفقیت و شکست فضا بسیار تعیین کننده است. معمولاً قرار دادن غذا خوریها در داخل فضای شهری یکی از عواملی است که میتواند به صورت قاطع موقعیت آنرا تامین نماید. از سایر برنامه‌هایی که دارای نقش تعیین کننده هستند بایستی از برنامه‌های جذاب و متنوع برای مخاطبان و فعالیتهای در فضا یاد کرد.

۹۸- آیا سیاست مدیریت میدان مبتنی بر تشویق رخدادهای برنامه‌های ویژه در فضای شهری مانند ایجاد نمایشگاه‌های موقت، کنسرت‌های موسیقی و رویدادهای نمایشی برنامه ریزی شده است؟

۹۹- آیا فضای شهری به گونه‌ای طراحی شده است که بتوان از آنها برای نشستن، غذا خوردن، و دیگر فعالیتهای در طی دوره نمایشی و یا غیر نمایشی در طبقات مختلف عملکردی استفاده نمود؟

۱۰۰- آیا بخشها مختلف و عملکردها به گونه‌ای واقع شده‌اند که از جدایی و تفکیک گردشگران پیاده جلوگیری نموده و همچنین از تابش مستقیم آفتاب بدور باشند؟

۱۰۱- اگر صندلیهای متحرک برای مخاطبان در فضای شهری فراهم شده است آیا برای نگهداری صندلیها در زمانی که استفاده‌ای ندارند انباری در همان نزدیکی پیش بینی شده است؟

۱۰۲- آیا برای الصاق و درج اخبار ویژه رویدادهای قبلی و بعدی فضای شهری و همچنین جدول زمانبندی برنامه‌های جاری در محوطه فضای شهری مکانی در نظر گرفته شده است؟

۱۰۳- آیا روشهای خاصی برای اعلان و آگاهی و اعلام کردن

برنامه به دیگران مانند: آرایش خاصی، تزیینات خاص، پرچمها و نشانهای خاص در نظر گرفته شده است؟
۱۰۴- آیا مکانی برای نشستهای موقت و عمومی پیش بینی شده است که در اینگونه ایام مورد استفاده قرارگیرد؟

فروشندگان و دستفروشان

از زمان اولین مراحل تحولات شهری چیزهای کوچک معمولاً در شهرها از طریق غرفه ها، گاریها، دکه ها و باجه ها بفروش می رسیدند، اما زمانی که مغازه های خرده فروشی توسعه پیدا نمودند و به خصوص از زمانی که فروشگاه های طبقاتی و متمرکز پدید آمدند، روشهای ارایه کالاها و فروشندگان شروع به تغییر نمود. بازرگانان دیدند که این عادلانه نیست که دفاتر شهرداریها آنان را به رعایت دستورالعملها و استانداردهای بهداشتی وادار نمایند، بنابراین این گروه از فروشندگان سبک در تحت انطباق و قوانین بازرگانی بخشهای تجاری فعالیت خود را ادامه دادند. از دهه ۱۹۶۰ و خصوصاً در اواخر آن در آمریکا یک موضوع به صورت مقدماتی ولی مهم مطرح گردید. بازرگانان مشاهده نمودند که در برخی از مناطق به دلیل وجود فروشندگان سبک و دوره گرد و شیوه خاص تجارت آنان فروشگاه های خرده فروشی رو به افزایش است. و همین حضور بی واسطه خرده فروشان و دستفروشان منجر به روح بخشیدن به محیط فضای شهری شده اگر چه که این فضاها فقط با یک مسیر پیاده تامین میگردند. بنابراین:

۱۰۵- آیا طراحی فضای شهری با استقرار دستفروشان (آنان که به محیطهای شهری نیروی حیات می بخشند) سازگار شده است؟ و آیا امنیت قابل قبولی که منجر به استفاده مردم از فضا گردد وجود دارد؟

۱۰۶- آیا دستفروشان ویژه برای فضای شهری تدارک دیده شده اند که در ساعات نهار مردم از آنها خرید نمایند؟ و انواع ویژه ای از خوراکیها را ارائه نمایند؟ و آیا نیاز به طراحی مسیرهای ویژه پیاده و عبور کنندگان از فضا برای تقویت تمایل به حضور وجود دارد؟

۱۰۷- آیا میدان جایی دارد که بتوان برای عرضه محصولات کشاورزی و باغداری از آن استفاده نمود؟

۱۰۸- وقتی برای فروشندگان و دستفروشان و بازارچه ها مکان فراهم میگردد بایستی این مکان با تنوع رنگی، مصالح، و خصوصاً سقفها برای این مکان (به عنوان یک نماد) طراحی گردد، آیا برای جلب توجه مردم به این فضا امکاناتی مانند ایجاد سرپناه، سایه بان، و تضاد مقیاس با ساختمانهای مرکز شهر در

نظر گرفته شده است؟

۱۰۹- آیا مکانی برای فروشندگان و دستفروشان در نظر گرفته شده است که این مکان دارای قابلیت دسترسی آسان و دید مناسب باشد؟ و آیا در حال حاضر مانع قانونی برای گردش در این فضا وجود دارد؟

اطلاعات و نشانه ها

اگر چه کارمندان ثابت در هر ساختمانی مسیر خود را بدون هر گونه نشانه مشخصی سریع می یابند اما بازدید کنندگان اتفاقی و یا کارمندان تازه وارد احتمالاً دچار فقدان جهت یابی میگردند چنانچه اطلاعات نشانه ای مناسبی در فضا نباشد:

۱۱۰- آیا نام ساختمان روشن و واضح خود را نمایان می سازد و بعد از ساعات تاریکی بخوبی روشن است؟

۱۱۱- آیا ورودی اصلی ساختمان وضوح کامل برای دسترسی دارد؟

۱۱۲- بعد از ورود به ساختمان آیا میز اطلاعات بلافاصله قابل رویت است؟ و در نهایت برای هر بخشی علائم و نشانه هایی وجود دارد؟

۱۱۳- آیا نشانه های درستی وجود دارد که مراجعه کنندگان را مستقیم به سمت آسانسور، دستشویی ها، تلفن، کافه ها و رستورانها و فروشگاهها هدایت کند؟

۱۱۴- زمان خروج از ساختمان آیا نشانه های واضحی دلالت بر مسیرهای عبوری و توقفی اتوبوس، تاکسی، و خیابانهای اطراف وجود دارد؟

۱۱۵- آیا یک نقشه ساده و روشن برای مناطق مجاور و در همسایگی های اطراف از قبل در نظر گرفته شده است که قابل رویت باشد؟

عمومی (مردمی) سازی طراحی

عمومی (مردمی) سازی طراحی یک تلاش آگاهانه در ساده سازی عناصر طراحی مطابق نیازها و نظرات مردم است که بتوان طیف مختلفی از مردم را به فضا دعوت نمود (شکل ۲۳). طراحی عمومی یک حساسیت و تعهد برای ضمانت اجرایی طراحی به نفع همه مردم در کلیه سنین و توانایی ها بوجود می آورد. طراحی عمومی قانوناً متولی و مسئول پاسخگویی به نیازهای مردم به تسهیلات محیطی است اگر چه که این خواسته ها در پشت حداقلها امکانات و بودجه معمولاً قرار میگیرند اما بوسیله جزییاتی در طراحی که معمولاً منظم و محدود هستند میتوان راه های بهبودی یافت.

۱۲۵- اگر چمنها بیشتر از بوته ها، گلها در فضای سبز (چیزی حدود دو برابر) نیاز به آبیاری دارند آیا آبیاری آنها طبق برنامه خاصی صورت پذیرفته و آیا خشک کردن آنها برای اوقات نهار که نیاز به استفاده از آنها است به موقع صورت می پذیرد؟.

مرکز طراحی شهری دانشگاه کارولینای شمالی تحت عنوان "اساس طراحی عمومی" این موارد را برای کاربرد در طراحی فضای شهری پیشنهاد کرده است:

۱۱۶- استفاده منصفانه: طراحی درست و مورد استفاده برای

مردم با توجه به توانایی های متفاوتشان بایستی صورت بگیرد

۱۱۷- انعطاف در استفاده: طراحی با توجه به طیف گسترده

توانایی ها و تمایلاتهای فردی مردم بایستی صورت بگیرد.

۱۱۸- استفاده ساده و صمیمانه: طراحی بایستی با توجه به درک

و فهم مردم، تجربیات استفاده کنندگان، دانش و مهارتهای

زمانی و یا سطح جاری تمرکز فکری آنها صورت بگیرد.

۱۱۹- اهمیت اطلاعات: طراحی با نیازهای ضروری استفاده

کنندگان به اطلاعات کارآمد در ارتباط است و بایستی با توجه به

تمایلات، شرایط، توانایی و یا حساسیت پذیری آنان باشد.

۱۲۰- اغماض از خطاهای کوچک: طراحان مخاطرات را به

حداقل می رسانند و مخالف در نظر گرفتن پیامدهای اتفاقی و یا

فعالیت های پیش بینی نشده هستند.

۱۲۱- حداقل کوشش فیزیکی: طراحی میتواند از اصل کارآمدی

و راحتی استفاده کنندگان و با حداقل خستگی استفاده کند.

۱۲۲- اندازه و مقیاس فضای شهری در رویکرد استفاده: سایز

مناسب فضای شهری مرتبط با رویکرد طراحی است، مانند

مبحثی همچون: رویکردهای جلوه ثروت، هنرهای دستی

و استفاده پذیری، توجه به اندازه بدن استفاده کنندگان، شئونات

اخلاقی و الگوهای حرکتی.

نگهداری و خدمات:

در پایان در تعدادی از فضاهای شهری مردم از محیط شهری خود

مراقبت می کنند البته در صورتی که ببینند که مدیریت شهری هم

این وظیفه را انجام میدهد بنابراین:

۱۲۳- تعداد کارکنان برای نگهداری پوشش فضای سبز با توجه به

وضعیت: چمن کاری ها و آرایش آنها، گل های پژمرده شده، گل های

جایجا شده مناسب است؟ آیا سوالاتی از مردم و علایق شان در باب

پوشش گیاهی موجود و نحوه نگهداری آنها انجام پذیرفته است؟ و

تلاشی برای یافتن علت ضعف پوشش فضای سبز در منطقه انجام

پذیرفته است؟

۱۲۴- آیا به اندازه کافی مخازن کوچک آب در محیط وجود دارد؟ و

آیا برنامه های مشخصی برای عدم سرریز آنها در نظر گرفته شده

است؟

